

פרשת תרומה – "ועשית מנורת זהב טהור"

א. ועשית מנורת זהב טהור¹

בשבוע שעבר עמדנו על שינויים בצורת הניסוח של הפסוקים במהלך הפרשה, האוצרים בקרבם מישורים נוספים. ממבט זה, ננסה לעמוד על נקודה דומה בפרשתנו. כבר עם תחילת הציווי ביחס לבניית הארון, אנו נתקלים בחריגה מסוג זה:

"ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם: ככל אשר אני מראה אותך את תבנית המשכן ואת תבנית כל כליו וכן תעשו: ועשו ארון עצי שטים... וצפית אתו זהב טהור... ועשית עליו זר זהב סביב: וצקת לו ארבע טבעת זהב ונתתה על ארבע פעמתי... ועשית בדי עצי שטים וצפית אתם זהב: והבאת את הבדים בטבעת... ונתת אל הארון את העדת אשר אתן אליך"

(שמות כ"ה, ח'ט"ז)

מספר מפרשים עמדו על ההבדל בין תחילת הפרשה הפותחת בגוף שלישי רבים, לבין המשכה בלשון יחיד נוכח². מצד הפסט, נראים דברים של האבן עזרא, בפירושו הארוך:

ועשו בעבור שאמר בתחלה 'ועשו לי', החל ככה 'ועשו ארון'³ (אבן עזרא שם ח')

כעת, נסב את תשומת הלב לכך שבסיום הציווי על עשיית הארון, הכתוב מפרט גם את ייעודו, עת תושלם בנייתו. תבנית ציווי זו חוזרת על עצמה אף ביחס לכלים בהמשך:

"ועשית כפרת זהב טהור... ועשית שנים כרבים זהב מקשה תעשה אתם משני קצות הכפרת: ועשה כרוב אחד מקצה מזה וכרוב אחד מקצה מזה מן הכפרת תעשו⁴ את הכרבים על שני קצותיו... ונתת את הכפרת על הארון מלמעלה ואל הארון תתן את העדת אשר אתן אליך...."

ועשית שלחן עצי שטים... וצפית אתו זהב טהור ועשית לו זר זהב סביב: ועשית לו מסגרת טפח סביב... ועשית לו ארבע טבעת זהב... ועשית את הבדים עצי שטים וצפית אתם זהב ונשא בם את השלחן: ועשית קערותיו וכפתיו וקשותיו ומנקיתיו אשר יסך בהן זהב טהור תעשה אתם: ונתת על השלחן לחם פנים לפני תמיד"

(שמות שם ז"ל)

אמנם, ביחס למנורה מצאנו חריגה:

"ועשית מנורת זהב טהור מקשה תעשה המנורה... וששה קנים יצאים מצדיה... שלשה גבעים משקדים בקנה האחד כפתר ופרח... כן לששת הקנים היצאים מן המנורה: ובמנורה ארבעה גבעים משקדים כפתריה ופרחיה... ועשית את גרתייה שבעה והעלה את גרתייה והאיר על עבר פניה" (שם ל"א-ל"ז)

לכל אורך הציווי, הדיבור הוא בלשון נוכח למשה. כך אף בסיומו, כאשר הוא מתאר את ייעודו של הכלי. אך בסוף ציווי המנורה, הדיבור מתייחס בלשון נוכח רק לעשיית הנרות, אך לא לייעוד המנורה הנותרת בגוף שלישי נסתר⁵.

בעיוננו, נבקש להתחקות אחר פשר הדבר. לשם כך, נצטרך להרחיב מעט את היריעה.

ב. להעלת נר תמיד

לאחר סיום ציווי כלי המשכן, עוברת הפרשה לצוות על עשיית המשכן עצמו. בתום מסכת הציוויים על עשיית המשכן וכליו, חוזר ציווי הדלקת המנורה במפתיע:

"ואתה תצוה את בני ישראל ויקחו אליך שמן זית זך כתיית למאור להעלת נר תמיד: באהל מועד מחוץ לפרכת אשר על העדת יערוך אתו אהרן ובניו מערב עד בקר לפני ה' חקת עולם לדרתם מאת בני ישראל" (שם כ"ז, כ"כ"א)

מיקומה של פרשייה זו תלוש מהקשרה הקודם, אך לא פחות מזה שבא אחריה, העוסק בהקדשת הכוהנים:

"ואתה הקרב אליך את אהרן אחיך ואת בניו אתו מתוך בני ישראל לכהנו לי אהרן נדב ואביהוא אלעזר ואיתמר בני אהרן: ועשית בגדי קדש לאהרן אחיך לכבוד ולתפארת: ואתה תדבר אל כל חכמי לב אשר מלאתיו רוח חכמה ועשו את בגדי אהרן לקדשו לכהנו לי"

(שם כ"ח, א'ג')

ישנה נקודה נוספת המושכת את תשומת ליבנו בניסוח פרשיית הדלקת המנורה. הפרשייה איננה פונה לאהרן ודורשת ממנו להביא שמן למקדש, אלא דווקא לבני ישראל. בהמשך לציווי, התורה מפרטת את השימוש באותו שמן, תוך כדי ציון שאותו שימוש יתבצע בידי אהרן.

מסתבר, שניסוח זה נעשה בכוונה תחילה כיוון שהוא חוזר על עצמו:

5 אמנם גם בפסוק ל"ט מצאנו שוב ניסוח בגוף שלישי, שאחריו הכתוב חוזר לנוכח:

"כפר זהב טהור יעשה אתה את כל הכלים האלה: וראה ועשה בתבניתם אשר אתה מראה בהר" (שם ל"ט)

1 מבוסס על מאמרי, "מיקומה ותוכנה של פרשיית בהעלותך את הנרות", שפורסם במגדים כז.

2 עיין בדברי רמב"ן, רבינו בחיי, דעת זקנים מבעלי התוס', בעל הטורים, אלשיך, ועוד.

3 אמנם, לאור קו זה, כהמשך לסיום הפסוק הקודם 'וכן תעשו' היה מתבקש שהכתוב יפתח בלשון רבים נוכח 'ועשיתם ארון עצי שטים'.

4 הכתוב נוקט במפתיע לשון רבים. עיין בדברי ההעמק דבר שם, וכן ראה בדעת מקרא על אתר.

תִּכְפֹּר עַל הַמִּזְבֵּחַ וְקִדְשָׁתָּ אֹתוֹ וְהָיָה הַמִּזְבֵּחַ קֹדֶשׁ
קִדְשִׁים כָּל הַנֹּגַע בַּמִּזְבֵּחַ יִקְדָּשׁ (שם כ"ט, ל"ה-ל"ז)

2. שולחן לחם הפנים

לעיל ציטטנו את הציווי על הקמת השולחן, כשבסופו
הכתוב מפטיר:

**"וְעִשִּׂיתָ שְׁלֹחַן עֲצֵי שִׁטִּים... וְנָתַתָּ עַל הַשְּׁלֹחַן
לֶחֶם פָּנִים לִפְנֵי תְּמִיד"** (שם כ"ה, כ"ג)

מסתבר, שאף כאן הציווי מתייחס לשבעת ימי
המילואים, בהם שימש משה בקודש. חיזוק לדבר
נמצא בפרשה מקבילה:

**"וְלִקְחָתָּ סֹלֶת וְאַפִּיתָ אֹתָהּ שִׁתִּים עֲשֶׂרָה חִלּוֹת...
וְשָׂמְתָּ אוֹתָם שִׁתִּים מְעֻרְכוֹת... וְנָתַתָּ עַל
הַמְעֻרְכָתָ לִבְנֵה זֶכֶה... בְּיוֹם הַשְּׁבִיט בְּיוֹם הַשְּׁבִיט
יַעֲרֹכְנוּ לִפְנֵי ה' תְּמִיד מֵאֵת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בְּרִית
עוֹלָם: וְהִיְתָה לְאֹהֶרֶן וּלְבָנָיו וְאָכְלָהּ בְּמִקוֹם
קֹדֶשׁ כִּי קֹדֶשׁ קִדְשִׁים הוּא לֹא מֵאִשֵּׁי ה' חֵק
עוֹלָם" (ויקרא כ"ד, ה'ט')**

סיום הפסקה מתייחס לאהרן בלשון נסתר, בעוד
הפנייה היא למשה. אמנם, נשים לב כי במהלך
הפרשייה מתרחש שינוי בשעה שהכתוב עובר לתאר
את שגרת השימוש בשולחן לדורות. הניסוח משתנה
לגוף שלישי, המתייחס לכהן העתידי שיערוך את
הלחם עליו.

3. מזבח הקטורת

האבחנה שעשינו בין חלקי פרשיית השולחן לעיל,
תסייע בידינו לנתח את האמור לגבי מזבח הקטורת:

**"וְעִשִּׂיתָ מִזְבֵּחַ מִקְטֹרֶת עֲצֵי שִׁטִּים תַּעֲשֶׂה
אֹתוֹ... וְנָתַתָּה אֹתוֹ לִפְנֵי הַפְּרָכָת אֲשֶׁר עַל אֹרֶן
הָעֵדוּת לִפְנֵי הַכְּפָרֹת אֲשֶׁר עַל הָעֵדוּת אֲשֶׁר אוֹעֵד
לְךָ שָׁמָּה: וְהִקְטִיר עָלָיו אֹהֶרֶן קְטֹרֶת סָמִים בְּבִקְרָה
בְּבִקְרָה בְּהִיטִיבוֹ אֵת הַנְּגֹת יִקְטִירָנָה: וּבְהִעֲלֹת
אֹהֶרֶן אֵת הַנְּגֹת בֵּין הָעֲרֵבִים יִקְטִירָנָה קְטֹרֶת
תְּמִיד לִפְנֵי ה' לְדֹרֹתֵיכֶם... וְכִפֹּר אֹהֶרֶן עַל
קַרְנֹתָיו אַחַת בְּשָׁנָה מִדָּם חֲטָאֹת הַכֹּהֲנִים אַחַת
בְּשָׁנָה יִכְפֹּר עָלָיו לְדֹרֹתֵיכֶם קֹדֶשׁ קִדְשִׁים הוּא לֹא-
ה'" (שמות ל', א'-י')**

אף כאן, הכתוב מדלג מהציווי למשה, עד לתיאור
שגרת המשכן לדורות, המנוהלת בידי אהרן. לאור
זאת, קשה להסיק מהפרשה מי הדמות שחנכה את
מזבח הקטורת. משתיקת הכתוב מסתבר שהיה זה
משה, כשם שמילא את שאר תפקידי המשכן.

4. המנורה

בפתיחת הדברים, ציינו את שינוי הלשון בסיום הציווי
על בניית המנורה:

**"וְעִשִּׂיתָ אֵת גִּדְּתֶיהָ שְׁבָעָה וְהִעֲלָה אֵת גִּדְּתֶיהָ
וְהָאִיר עַל עֶבֶר פְּנִיָּה"** (שמות כ"ה, ל"ז)

הרשב"ם היה ער לשינוי הזה ופירש:

"והעלה - הכהן את נרותיה שבעה על שבעה
הקנים: והאיר על עבר פניה - ידליק הפתילות

"וַיְדַבֵּר ה' אֶל מֹשֶׁה לֵאמֹר: צוֹ אֵת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל
וַיִּקְחוּ אֵלָיךְ שִׁמֹן זֵית זָךְ כְּתִית לְמֵאוֹר לְהַעֲלֹת נֵר
תְּמִיד: מִחוּץ לְפָרְכָת הָעֵדוּת בְּאֹהֶל מוֹעֵד יַעֲרֹךְ
אֹתוֹ אֹהֶרֶן מְעֻרָב עַד בִּקְרָה לִפְנֵי ה' תְּמִיד חֻקַּת
עוֹלָם לְדֹרֹתֵיכֶם: עַל הַמְּנֹרָה הַטְּהַרְהָ יַעֲרֹךְ אֵת
הַנְּרוֹת לִפְנֵי ה' תְּמִיד" (ויקרא כ"ד, א'-ד')

כעת, מדרך הטבע צצה שאלה נוספת, אודות הצורך
לכפול פרשייה זו בספר ויקרא, שהרי כבר נאמרה
בספר שמות.

ג. כְּאֲשֶׁר צִוָּה ה' אֵת מֹשֶׁה

כדי לנסות להבהיר את הדברים, נבקש להבין מי
הדמות שחנכה את כלי המקדש? לכאורה, הדבר
מפורש בסוף ספר שמות:

**"וַיְהִי בַחֲדָשׁ הָרֵאשׁוֹן בְּשָׁנָה הַשְּׁנִית בְּאַחַד לַחֲדָשׁ
הַיּוֹקֵם הַמִּשְׁכָּן: וַיִּקֶּם מֹשֶׁה אֵת הַמִּשְׁכָּן וַיִּתֵּן אֵת
אֲדָנָיו וַיִּשֶׂם אֵת קִרְשָׁיו... וַיִּפְרֹשׂ אֵת הָאֹהֶל עַל
הַמִּשְׁכָּן... כְּאֲשֶׁר צִוָּה ה' אֵת מֹשֶׁה: וַיִּקַּח וַיִּתֵּן אֵת
הָעֵדוּת אֶל הָאֹרֶן... וַיָּבֵא אֵת הָאֹרֶן אֶל הַמִּשְׁכָּן
כְּאֲשֶׁר צִוָּה ה' אֵת מֹשֶׁה: וַיִּתֵּן אֵת הַשְּׁלֹחַן בְּאֹהֶל
מוֹעֵד... וַיַּעֲרֹךְ עָלָיו עֵרֹךְ לֶחֶם לִפְנֵי ה' כְּאֲשֶׁר צִוָּה
ה' אֵת מֹשֶׁה: וַיִּשֶׂם אֵת הַמְּנֹרָה בְּאֹהֶל מוֹעֵד נֹכַח
הַשְּׁלֹחַן... וַיַּעַל הַנְּרֹת לִפְנֵי ה' כְּאֲשֶׁר צִוָּה ה' אֵת
מֹשֶׁה: וַיִּשֶׂם אֵת מִזְבַּח הַזֹּהֵב בְּאֹהֶל מוֹעֵד לִפְנֵי
הַפְּרָכָת: וַיִּקְטֹר עָלָיו קְטֹרֶת סָמִים כְּאֲשֶׁר צִוָּה ה'
אֵת מֹשֶׁה... וְאֵת מִזְבַּח הָעֹלָה שֵׁם פֶּתַח מִשְׁכַּן
אֹהֶל מוֹעֵד וַיַּעַל עָלָיו אֵת הָעֹלָה וְאֵת הַמִּנְחָה
כְּאֲשֶׁר צִוָּה ה' אֵת מֹשֶׁה: וַיִּשֶׂם אֵת הַכִּיֹּר בֵּין
אֹהֶל מוֹעֵד וּבֵין הַמִּזְבֵּחַ וַיִּתֵּן שָׁמָּה מִיַּם לְרַחֲצָה:
וְרַחֲצוּ מִמֶּנּוּ מֹשֶׁה וְאֹהֶרֶן וּבָנָיו אֵת יְדֵיהֶם וְאֵת
רַגְלֵיהֶם: בְּבֹאֵם אֶל אֹהֶל מוֹעֵד... כְּאֲשֶׁר צִוָּה ה'
אֵת מֹשֶׁה: וַיַּכֵּל מֹשֶׁה אֵת הַמִּלְאכָה"**

(שמות מ', י"ז-ל"ג)

מקריאה פשוטה, עולה שמשה הקים הכל לבדו ואף
חנך את כלי המקדש באותה הזדמנות. אמנם, מלבד
הקושי המציאותי שבדבר, ניסוח הפסוקים עצמם אינו
תומך בהנחה זו. אם משה אכן היה עושה הכל, הכתוב
היה מצוין בסוף כל משפט "כאשר ציווה ה' אותי".

אולם, סיום הפסקאות מתייחס למשה בגוף שלישי.
אם כן, מסתבר שכוונת התורה היא שמשה רק פיקח
על המלאכה, אך לא ביצע אותה באופן מעשי לבדו.

אם כן, השאלה שהצבנו נותרת פתוחה, ביחס לדמות
שחנכה את כלי המשכן. ננסה, אפוא, למצוא פתרון
תוך עיון בפרשיות הפזורות בתורה.

1. חינוך מזבח העולה

מתיאור העבודה בשבעת ימי המילואים, עולה שמשה
חנך את המזבח:

**"וְעִשִּׂיתָ לְאֹהֶרֶן וּלְבָנָיו כֶּכָּה כָּל אֲשֶׁר צִוִּיתִי
אֹתְךָ שְׁבַעַת יָמִים תִּמְלֹא יָדָם: וּפָר חֲטָאֹת
תַּעֲשֶׂה לַיּוֹם עַל הַכֹּהֲנִים וְחֲטָאֹתָ עַל הַמִּזְבֵּחַ
בְּכַפֵּר עָלָיו וּמְשַׁחְתָּ אֹתוֹ לְקֹדֶשׁוֹ: שְׁבַעַת יָמִים**

במקדש, הוא עובר מיד לתאר את חינוכם של שאר עובדי המקדש, הלא הם הלויים⁷. ברוח זו, יתבאר אף מיקומה התמוה של פרשיית "ואתה תצווה" שהערנו עליה, ששורבבה טרם הקדשת הכוהנים. לאור דברינו נטען, שהדלקת הנרות הינה גולת הכותרת בהקדשתם, כיוון שלפעולה זו הוכשרו רק הם. מטעם זה, תיאור ההדלקה מקדים את ציווי ההקדשה, כיוון שהוא הביטוי הבולט ביותר לבחירתם. למרות דברינו, נראה שניתן לדלות מכאן גם משמעות נוספת.

ה. וְאַתָּה תְּצַוֶּה אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל

במרוצת דברינו הערנו על כך, שמוקד הציווי בפרשיית "ואתה תצווה", הוא לבני ישראל להביא שמן למקדש. אזכורו של אהרן כמדליק המנורה, מובא רק במהלך תיאור ייעודו של השמן המבוקש מהעם:

"וְאַתָּה תְּצַוֶּה אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וַיִּקְחוּ אֵלֶיךָ שֶׁמֶן זֵית זָךְ כְּתִית לְמֵאֹר לְהַעֲלֹת נֵר תָּמִיד: בְּאֵהָל מוֹעֵד מְחוּץ לְפָרְכֹת אֲשֶׁר עַל הָעֵדֹת יַעֲרֹף אֹתוֹ אֶהְרֹן וּבָנָיו מֵעֶרֶב עַד בֹּקֶר לִפְנֵי ה' חֲקֵת עוֹלָם לְדֹרֹתֵם מֵאֵת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל" (שמות כ"ז, כ"כ"א)

יתכן, שעובדה זו תשפוך אור על מיקומה של פרשייה זו, עוד בטרם הוקדש אהרן למשימתו כעובד המקדש. הכתוב מציין בפנינו, שאת הדלקת הנרות במקדש מבצע אהרן כשליחו של העם, בהגשימו את ייעודו של השמן שהביאו - לא בתור 'כהן ה' משרת המקדש. כמובן, בפסוקים העוקבים אהרן הוקדש לעבודת המקדש, אך תפקודו כשליח העם, בהגשת שמנו למנורת המשכן, לא הוקחה. הבנה זו תוביל אותנו לפתרון הכפילות בתורה לציווי זה, בחומש ויקרא, בניסוח כמעט זהה:

"וַיְדַבֵּר ה' אֶל מֹשֶׁה לֵאמֹר: צוּ אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וַיִּקְחוּ אֵלֶיךָ שֶׁמֶן זֵית זָךְ כְּתִית לְמֵאֹר לְהַעֲלֹת נֵר תָּמִיד: מְחוּץ לְפָרְכֹת הָעֵדֹת בְּאֵהָל מוֹעֵד יַעֲרֹף אֹתוֹ אֶהְרֹן מֵעֶרֶב עַד בֹּקֶר לִפְנֵי ה' תָּמִיד חֲקֵת עוֹלָם לְדֹרֹתֵיכֶם: עַל הַמִּנְרָה הַטְּהֵרָה יַעֲרֹף אֶת הַנְּרוֹת לִפְנֵי ה' תָּמִיד" (שם כ"ד, א'-ד')

הרמב"ן ניסה לבאר את הכפילות, תוך שהוא מתמקד בפרט זה או אחר. ברם, דווקא הזהות הרבה בין הפרשיות מכוונת אותנו לחפש את פשר הכפילות לא בפרשיות עצמן אלא בהקשר שלהן. כך ביאר החזקוני:

7 עיין בדברי החזקוני:

"דבר אל אהרן. נסמכה מצוה זו אחר חנוכת הנשיאים לפי שאתה מוצא שנים עשר שבטים שהקריבו קרבנם לחנוכת המזבח ושבת לוי לא הקריב כלומר והיו מצערים ואומרים למה רחקנו מהקריב להקדוש ברוך הוא לחנוכת המזבח, כיון שעברה חנוכת המזבח אמר לו הקדוש ברוך הוא לאהרן ולבניו, כל השבטים עשו חנוכה ואתם לעצמכם תעשו חנוכה, לכך נאמר דבר אל אהרן בהעלתך וגו' ואחר כך קח את הלויים"

(חזקוני שם)

אל עבר מול [פני] המנורה, שזהו לצד השולחן שכנגדו..." (רשב"ם שם ד"ה והעלה) מהנתונים שבחנו מתגבשת הטענה, שבעוד משה חנך את שאר כלי המשכן בעצמו, הרי שהדלקת המנורה נעשתה מאז ומתמיד על ידי אהרן ובניו.

ד. אֶל מוֹל פְּנֵי הַמִּנְרָה יֵאִירוּ שְׁבַעַת הַנְּרוֹת

אישוש לטענה, לפיה הדלקת המנורה נעשתה על ידי אהרן ובניו, נבקש למצוא בפרשייה נוספת העוסקת בהדלקת המנורה:

"וַיְדַבֵּר ה' אֶל מֹשֶׁה לֵאמֹר: דַּבֵּר אֶל אֶהְרֹן וְאֶמְרָתְךָ אֵלָיו בְּהַעֲלֹתְךָ אֶת הַנְּרוֹת אֶל מוֹל פְּנֵי הַמִּנְרָה יֵאִירוּ שְׁבַעַת הַנְּרוֹת: וַיַּעַשׂ כֵּן אֶהְרֹן אֶל מוֹל פְּנֵי הַמִּנְרָה הַעֲלָה נְרֹתֶיהָ כְּאֲשֶׁר צִוָּה ה' אֶת מֹשֶׁה: וְזֶה מַעֲשֵׂה הַמִּנְרָה מִקִּשָּׁה זָהָב עַד יָרֵכָה עַד פְּרָחָה מִקִּשָּׁה הוּא כְּמִרְאָה אֲשֶׁר הִרְאָה ה' אֶת מֹשֶׁה כֵּן עָשָׂה אֶת הַמִּנְרָה" (במדבר ח', א'-ד')

תוכנה של פרשייה זו מפתיע. ה' מצווה את משה להדריך את אהרן באופן הדלקת המנורה. לעומת המנורה, מעולם לא מצאנו הנחיות של משה לאחיו כיצד להקטיר קטורת או להניח את לחם הפנים על השולחן.

יתכן, שהתשובה לכך נובעת ממסקנתנו. אכן, אין אהרן זקוק להנחיותיו של משה ביחס לשאר תפקודי המשכן. במשך שבעה ימים משה מבצע את עבודות המקדש, כשאהרן לצדו, ולומד מהנעשה לנגד עיניו את אופן העבודה. אמנם, ביחס למנורה, תוכן הציווי הוא שאף חינוכה ייעשה בידי הכהן. מסיבה זו מוכרח משה להנחות את אהרן באופן ההדלקה, כיוון שהוא הראשון שיעשה זאת⁶.

מטעם זה, נוכל אף להסביר את הקשרה של פרשייה זו, בתום קרבנות הנשיאים המוקרבים לרגל חנוכת המזבח. מיקום הפרשה בא לרמז, שבעוד הכתוב מציין שהמזבח נחנך בידי משה, הרי שהמנורה נחנכה בידי אהרן.

בצורה דומה, נסביר גם את הקשר בין פרשייה זו להקדשת הלויים וחינוכם, שבאה בעקבותיה. לפי טענה זו, הפעולה הראשונה שעשה אהרן במשכן הייתה הדלקת המנורה. אם כן, לאחר שהכתוב מציין את חינוכו של אהרן הכהן וכניסתו למעגל העבודה

6 עיין בדברי ה'משך חכמה' בתחילת פרשת בהעלותך:

"ורש"י בשם המדרש, שאהרן היה עצוב שנתחנך המשכן על ידי הנשיאים (חלשה אז דעתו כשלא היה עמהם בחנוכה, לא הוא ולא שבטו). אמר (לו הקדוש ברוך הוא): שלך גדולה (משלהם, שאתה מדליק ומטיב את הנרות). וזה לחנך המנורה בפעם הראשונה צוה אהרן להעלות ולהדליק. אבל לדורות כתיב (שמות כ"ז, כ"א) "יערך אותו אהרן" - רק הסיודור וההטבה, לא ההדלקה. וכן (להלן ג') "ויעש כן אהרן... כאשר צוה ה'" - שבפעם הראשונה שנצטוו עשה כן שהדליק. אבל אם היה לדורות, הלא לא נודע שעשה "כאשר צוה" עד יום מותו, וקיים כל ימיו ההדלקה! וזה ברור" (משך חכמה ח', ב')

אמנם עיין עוד בדבריו בויקרא (כ"ד, ה') שטוען כך גם לגבי מזבח הקטורת, בעוד לנו נראה להגביל זאת למנורה בלבד.

כל הזכויות שמורות לשיבת הר עציון ולרב גד אלדד התשע"ז
עורך: אורי יעקב בירן

בית המדרש הווירטואלי
מיסודו של
The Israel Koschitzky Virtual Beit Midrash
האתר בעברית: www.vbm.etzion.org.il
האתר באנגלית: <http://www.vbm-torah.org>
משרדי בית המדרש הווירטואלי: 02-9937300 שוחה 5
דוא"ל: office@etzion.org.il

"אהדרה קרא בשביל על המנורה הטהורה וגו'
לפי שבספר זה שהוא תורת כהנים סדר כל
תשמישי המשכן והקרבנות ומילוי ידי הכהנים
והפרשות הטמאות שאוסרות לבא למקדש
ולאכול בקדשים ובא עתה לפרש סדר המנורה
והשלחן ששניהם תלויים זה בזה" (חזקוני שם ב')
הרי, שהישנותה של פרשיית הדלקת הנרות באה כדי
להשלים את הפן שעליו עמדנו בפרשת "ואתה תצווה".
דווקא אופייה הייחודי של הדלקת הנרות ומעמדו של
הכהן כנציגם של ישראל, יצרו את הצורך לכלול שוב
פעולה זו במסגרת הקרבנות בספר ויקרא. חזרה זו
מבירה שאכן כלולים בפעולה זו שני מישורים, שאחד
אינו סותר את רעהו.
בסופו של דבר, הכהן המדליק את המנורה, למרות
הקדשתו כעובד המקדש, עדיין משמש בצוותא
כשליחם של ישראל להגשת מנחתם. זאת, בד בבד
בהיותו כהן העסוק בעבודת הקרבנות.

1. שלך גדולה משלהם

כמובן, מתבקש הסבר מדוע דווקא הדלקת הנרות
התייחדה באופן זה לסמל את מעמדו הדואלי של
הכהן.

נבקש להציע הסבר על פי דרכו של הרמב"ן, בתחילת
פרשת בהעלותך. הרמב"ן מתייחס למדרש (תנחומא
במדבר ה') שלפיו חלשה דעתו של אהרן כיוון שלא
נכלל בקרבנות הנשיאים, והקדוש ברוך הוא בחר
לנחמו בהדלקת הנרות, תוך הקביעה "שלך גדולה
משלהם":

"ולא נתברר לי למה נחמו בהדלקת הנרות, ולא
נחמו בקטורת בקר וערב... ובכל הקרבנות,
ובמנחת חביתין, ובעבודת יום הכפורים שאינה
כשרה אלא בו, ונכנס לפני ולפנים, ושהוא קדוש
ה' עומד בהיכלו לשרתו ולברך בשמו, ושבטו
כלו משרתי אלהינו? ועוד מה טעם לחלישות
הדעת הזו, והלא קרבנו גדול משל נשיאים,
שהקריב בימים ההם קרבנות הרבה כל ימי
המלוואים? ... אבל ענין ההגדה הזו לדרוש רמז
מן הפרשה על חנכה של נרות שהיתה בבית שני
על ידי אהרן ובניו, רצוני לומר חשמונאי כהן
גדול ובניו" (רמב"ן במדבר ח', ב')

לפי הסבר זה, יש כאן רמז שלעתיד לבוא יחנכו
הכהנים את המנורה בבית המקדש, באופן שיביאו
לידי כך שהדלקתם תונצח בכל בית בישראל. לעתיד
לבוא, ייחשף דווקא על ידי הדלקת הנרות מעמדם
הכפול של הכהנים. כחלק מהעם מחד, וככהני ה'
מאידיך.